

Doreen Massey and Alejandrina Catalano: Capital and land.

Landownership by Capital in Great Britain.

Edward Arnold 1978. 202 s., 23 cm., Pund 3,50.

Forfatterne har sat sig som opgave at give en oversigt over, hvem der ejer Englands jord, på grundlag af allerede publicerede skrifter, og hovedvægten i behandlingen hviler på bredere konklusioner snarere end på de finere detaljer i ejerskabsmønstret. Den teoretiske ramme siges at bygge på merværdibegrebet, og problemet angribes fra et marxistisk synspunkt, her i form af en diskussion af jordrenten og merværdiens indhold under forskellige strukturer. Det gennemgående og ordnede synspunkt er brugen af jorden: Om hvorvidt jordrenten er den bestemmende ejendomsform, om det drejer sig om investeringsformer, om der er tale om rene spekulationsformer, eller om jordejerskabet tjener direkte produktionsformål, enten til landbrugsafgrøder eller til industriformål. De enkelte ejendoms kategorier gennemgås kapitel for kapitel med hensyn til omfang og udviklingsforløb. Derimod gives der kun få oplysninger om baggrunden for ændringerne, bortset fra at man får at vide, at tiendeafgifterne til kirken først blev ophævet i 1936, at man fik en lov i lighed med den danske om afløsning af majoratsbestemmelserne i 1925, og at selvejerbønder (owner-occupied farmers) i dag ejer halvdelen af Englands landbrugsjord. Til sidst ses på konsekvenserne af et par vigtige lovgivninger på jordpolitikens område, og der knyttes nogle bemærkninger til interesseorganisationernes repræsentativitet i lovgivningsapparatet.

Viggo Hansen

John Patten: English Towns 1500-1700.

(Studies in Historical Geography. Dawson - Archon Books. Folkestone 1978. 23 cm., Pund 12,-.

Interessen for den før-industrielle periodes geografi må være meget stor blandt britiske læsere (og forlæggere) når man har kunnet udsende dette arbejde lige oven i Clark & Slack: English Towns in Transition 1500-1700. Men selv om der nødvendigvis må være store lighedspunkter mellem de to bøger, så henvender de sig dog til forskellige læserkredse. Mens Clark & Slack holder sig på det mere almene og deskriptive plan og på dette punkt giver en glimrende oversigt for et bredere publikum, så er Pattens arbejde

mere analytisk og går tættere på kilderne og disses værdi. Ikke mindst i kapitel 2 (Patterns and Forces for Change) for søger forfatteren at belyse nogle af de vigtigste problemer af befolknings- og erhvervmæssig karakter, som datidens før-industrielle byer har haft at kæmpe med. Det har været noget af et dilemma at skulle vedligeholde byernes befolkningspotentiale og dermed den økonomiske basis for deres eksistens, når man tager den store dødelighed i betragtning. Dette forhold belyses yderligere i kapitel 3, der handler om byernes befolkning forud for de første folketællinger, hvor man har de sædvanlige vanskeligheder med at rekonstruere befolkningens absolutte størrelse ud fra skattelister og ufuldstændige kirkelige registre. Her melder der sig spørgsmål som: Hvor stor en procentdel udgjorde de fattige ikke skattebetalende klasser og hvor store var familierne? At multiplicere antallet af husstandsoverhoveder med 4,5 for at få den totale befolkning er ikke noget nyt og svarer til, at en familie havde 2-3 overlevende børn. Det er vanskeligt at argumentere herimod, men multiplikatoren 4,5 ligger sikkert i underkanten, idet den ikke tager hensyn til, at den bedre middelstand og især overklassen i lighed med danske forhold sikkert har kunnet opvise husstande på helt op til 15-20 personer med børn, tjenestefolk, logerende, svende og lærlinge. Når man alligevel ikke kan kritisere tallet 4,5 alvorligt, er det fordi de fattige klasser har trukket husstandsstørrelsen stærkt ned.

Mens man i Danmark er vant til at se de før-industrielle byer som organismer, der eksisterede i kraft af faste administrative, juridiske, militære og fiskale forordninger og reglementer, monopoler og privilegier og helt skilte sig ud fra landdistrikterne, så synes en sådan skarp skillelinie mellem by og land ikke at have eksisteret for engelske byer, hvor overgangen mellem by og land på disse områder var mere flydende, når man ser bort fra Borough-privilegier og fra laugsvæsenet og gilderne i »incorporated towns«.

Helt flydende har overgangen været mellem »unincorporated towns« som Birmingham og landet udenom. I sådanne byer har erhvervslivet kunnet udfolde sig uden nogen restriktioner. Efter alt at dømme har der været afgørende forskelle på England og »Europa« i henseende til byernes (købstædernes) status, et punkt der nok kunne trænge til lidt nærmere belysning, her ligger der en opgave for en byforsker.

Forfatteren beskæftiger sig som sagt væsentligt med byernes befolkning og erhverv, men beklager selv at måtte give op over for økonomiske spørgsmål som produktionens omfang, import og eksport, varepriser etc., og en eventuel kilde som byernes regnskaber med opgørelser over indtægter og udgifter, størrelsen af skatter, acciser og toldindtægter har ikke været inde i billedet. Tilsvarende er det forbløffende at konstatere, hvor ringe viden man har om sociale forhold i datidens engelske byer trods samtidige forfattere. Her må retslige dokumenter kunne hjælpe, men det ser ikke ud til, at en eneste af de ca. 1.000 litteraturhenvisninger går ind på disse spørgsmål.

Et sidste kapitel beskæftiger sig med bysystemet og dets vækst i East Anglia, et uddrag af John Pattens egen upublicerede doktorafhandling. Det er spændende ting man præsenteres for her, bl.a. skalogrammer over erhvervsfordeling og bystørrelse i 2 forskellige perioder. Man kunne nok have ønsket sig flere detaljer fra denne afhandling. Det er i det hele taget forfatterens fortjeneste at have trukket resultater fra en halv snes upublicerede afhandlinger frem i dagens lys. Men det giver også anledning til en dyb beklagelse over et system, der ikke som en selvfølge giver videnskabelige nyvindinger mulighed for at spredes for den faglige offentlighed, men trækker et glemselsens slør over værdifulde doktorafhandlinger.

Viggo Hansen

J. T. Coppock: An Agricultural Atlas of Scotland.

John Donald Publishers Ltd. Edinburgh 1976. 242 s., talar. fig., 25 cm., Pund 15,-. Efter en meget kort introduktion til den fysisk-geografiske og den menneskeskabte basis for landbrugsproduktionen i Skotland går forfatteren over til en detaljeret kartografisk beskrivelse af det skotske landbrug.

Hovedvægten er lagt på de enkelte afgrøders og husdyrs fordeling og dominans i 1965, men i forsøg på at skabe et historisk perspektiv er årene 1870 og 1938 præsenteret til sidst i værket.

Kortene, der i sig selv rummer et stort informationsmateriale, er suppleret med en relativt omfattende tekst, som uddyber det enkelte behandlede emne.

Det omfattende datamateriale er afgjort bogens stærke side. Svaghederne ligger i den meget deskriptive form. Ofte mangler man i teksten en mere dybtgående forklaring.